

doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.04.032>

УДК 336.63

А. О. Дробязко

кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник відділу координації бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики НДФІ ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, adrobyazko@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-0453-0709

О. О. Любіч

доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, віце-президент ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, alyubich@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9339-4242

А. О. Свистун

начальник відділу з питань участі держави у капіталізації банків Департаменту фінансової політики Міністерства фінансів України, Київ, Україна, svalm777@ukr.net

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ У БАНКИ З УЧАСТЮ ДЕРЖАВИ В КАПІТАЛІ У 2018 РОЦІ

Анотація. Банківська система України за результатами 2018 р. показала прибуткову діяльність після чотирьох років збитків. Національна економіка вийшла з рецесії з 3,3 % зростання. Чотири найбільших банки з участю держави в капіталі контролюють переважну частину чистих активів банківської системи. У статті аналізується фінансова модель банку шляхом розрахунку зустрічних фінансових потоків із домогосподарствами, корпоративними клієнтами, контрагентами на міжбанківському й міжнародному ринках та державними інституціями. Ключовим параметром оцінки фінансової моделі є операційний прибуток, котрий складається зі сформованих резервів і задекларованого прибутку. Визначено рентабельність державних інвестицій у банки за 2018 р., окреслено зміни в напрямі поліпшення ситуації в банківській сфері загалом і в банках з участю держави в капіталі зокрема. Наведено пропозиції щодо вдосконалення законодавчої бази ведення банківського бізнесу в Україні у 2019 р.

Ключові слова: банки з участю держави в капіталі, фінансова модель банку, моніторинг діяльності банків, кредитування реального сектору економіки, рентабельність банківської діяльності, операційний прибуток банківської діяльності.

Рис. 9. Табл. 3. Літ. 10.

Anatolii Drobyazko

Ph. D. (Economics), SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, adrobyazko@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-0453-0709

Oleksandr Lyubich

Dr. Sc. (Economics), Professor, Honored Economist of Ukraine, SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, alyubich@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9339-4242

Andriy Svistun

Ministry of Finance of Ukraine, Kyiv, Ukraine, svalm777@ukr.net

ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF INVESTMENTS IN BANKS WITH STATE PARTICIPATION IN CAPITAL IN 2018

Abstract. The banking system of Ukraine has shown profitable activity after four years of losses, according to the results of 2018. Ukraine's economy emerged from recession showing 3.3% growth. The four largest banks with State participation control the greater half of the net assets of the banking system. This is due to the removal of such a factor of

© Дробязко А. О., Любіч О. О., Свистун А. О., 2019

financial destabilization as the nationalization of PrivatBank, the largest bank in the country with State participation in the capital. The article analyses the financial model of the Bank through the calculation of the oncoming financial flows from households, corporate customers, counterparties in the interbank and international markets and public institutions. The key parameter estimation of financial model is the operating income, which consists of the amount of formed reserves and the declared profit. The return on public investments in the banks by the year 2018, compared with the banks with the participation of private and foreign capital, is calculated. Changes in the improvement of the situation in the banking sector in general and in banks with State participation in the capital in particular are outlined. The authors make suggestions for improving the legislative framework for the banking business in Ukraine in 2019. The instruments to deal with toxic assets in the sale of the rights requirements on problem loans at a discount have been significantly limited for banks in the public sector compared with the private sector, which makes clear the balance of non-performing loans. Financial results of 2018 are reassuring that State banks have profitable activities, but the quality of the financial outcome may not be satisfactory. Therefore, the bank's management system needs further institutional development.

Keywords: banks with State participation in the capital, a bank financial model, monitoring of banks' activity, lending to the real sector of the economy, profitability of banking activity, operating profit of banking activity.

JEL classification: E22, E52, E58, G21, G28.

А. А. Дробязко

кандидат экономических наук, ведущий научный сотрудник отдела координации бюджетно-налоговой и денежно-кредитной политики НИФИ ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

А. А. Любич

доктор экономических наук, профессор, заслуженный экономист Украины, вице-президент ГУНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

А. А. Свистун

начальник отдела по вопросам участия государства в капитализации банков Департамента финансовой политики Министерства финансов Украины, Киев, Украина

**АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПИТАЛОВЛОЖЕНИЙ
В БАНКИ С УЧАСТИЕМ ГОСУДАРСТВА В КАПИТАЛЕ В 2018 ГОДУ**

Аннотация. Банковская система Украины по результатам 2018 г. показала прибыльную деятельность после четырех лет убытков. Национальная экономика вышла из рецессии с 3,3 % роста. Четыре крупнейших банка с участием государства в капитале контролируют большую часть чистых активов банковской системы. В статье анализируется финансовая модель банка путем расчета встречных финансовых потоков с домохозяйствами, корпоративными клиентами, контрагентами на межбанковском и международном рынках и государственными институтами. Ключевым параметром оценки финансовой модели является операционная прибыль, состоящая из сформированных резервов и задекларированной прибыли. Определена рентабельность государственных инвестиций в банки за 2018 г., а также отмечены изменения в направлении улучшения ситуации в банковской сфере в целом и в банках с участием государства в капитале в частности. Приведены предложения по совершенствованию законодательной базы ведения банковского бизнеса в Украине в 2019 г.

Ключевые слова: банки с участием государства в капитале, финансовая модель банка, мониторинг деятельности банков, кредитование реального сектора экономики, рентабельность банковской деятельности, операционная прибыль банковской деятельности.

Основними завданнями Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки є підвищення прозорості й підзвітності в управлінні державними фінансами [1]. Засади стратегічного реформування банківського сектору викладено в однойменному документі Кабінету Міністрів України [2].

Мета статті – дослідити ефективність роботи банків з участю держави в капіталі у 2018 р., порівняти отримані результати з показниками банків приватного сектору, в т. ч. з участю іноземного капіталу, та сформулювати пропозиції щодо подальшого законодавчого забезпечення розвитку банківської системи.

Проблеми, пов'язані з її розвитком, зокрема модернізацією в процесі євроінтеграції, розглянуто в колективній монографії за редакцією О. В. Шлапака та Т. І. Єфименко [3]. Аналіз бізнес-моделей банків із державним капіталом виконано О. О. Любічем, Г. П. Бортніковим, Г. О. Панасенко [4]. Системній кризі банківського сектору України і стратегії її подолання присвячено монографію за редакцією С. М. Аржевітіна та Т. Є. Унковської [5, с. 86–107]. Моніторинг розвитку показників банківської системи в попередні періоди можна знайти в низці праць [6–10].

Станом на 1 січня 2019 р. на вітчизняному банківському ринку мали ліцензію та виконували операції 77 банків, у т. ч. 37 з участю іноземного капіталу та 22 дочірні структури зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Наразі в Україні діє чотири банки з участю держави в капіталі, що займають понад 50 % у більшості сегментів банківського ринку. У 2018 р. національна банківська система отримала 21,7 млрд грн чистого прибутку після чотирьох років збиткової діяльності, при цьому 64 банки набули 34,4 млрд грн, а 13 банків показали від'ємний фінансовий результат у обсязі 12,7 млрд грн (рис. 1). На банки з участю держави в капіталі припадає 13,5 млрд грн задекларованих прибутків усієї системи.

Аналіз засвідчив, що прибуткова діяльність банків у 2018 р. стала можливою завдяки зменшенню відрахувань у резерви за стабільного зростання процентних і комісійних доходів. Доходи від послуг банківської системи становили 208,5 млрд грн, витрати – 192,0 млрд (табл. 1, 2).

Частка банків з участю держави в капіталі в доходах банківської системи становить 48 %, а у витратах – 46,3 %. При цьому такі банки у 2018 р. скоротили свої витрати на 22,4 %. Вибрана група 12 найбільших українських банків із приватним капіталом у 2018 р. продемонструвала вищі темпи зростання доходів, ніж у державних банків і банків із іноземним західним капіталом. У свою чергу, рівень доходів банків із державним російським капіталом знизився порівняно з 2017 р.

Модель банку традиційно розглядається з точки зору структури балансу (активів і пасивів), а в пропонованій статті – з погляду фінансових потоків за доходами й витратами (рис. 2). Обсяги фінансових потоків, зазначені на рис. 2, розраховані в табл. 1 і 2.

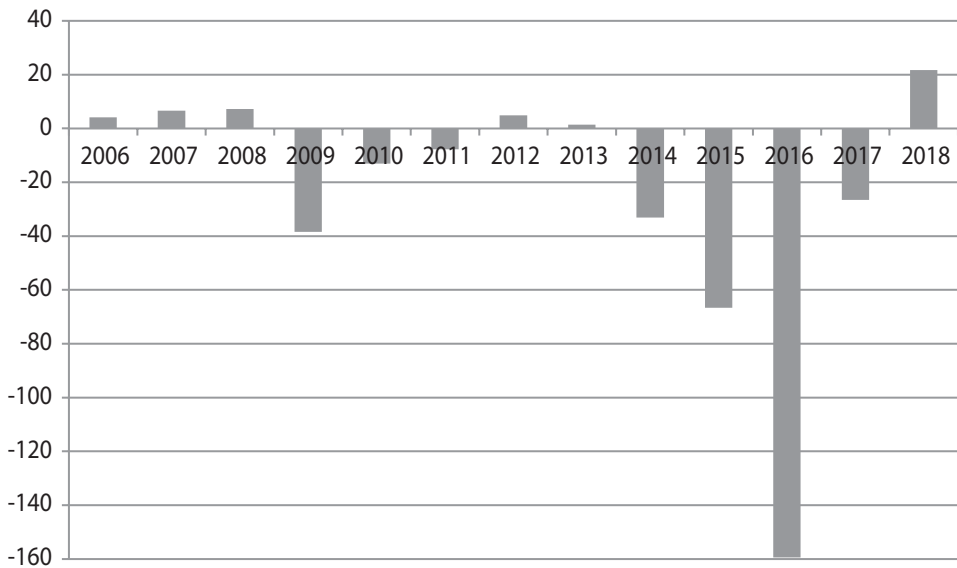

Рис. 1. Фінансові результати банківської системи за 2006–2018 рр., млрд грн

Побудовано за даними Національного банку України (URL: <http://www.bank.gov.ua>).

Систематизувати фінансові потоки банківської установи можна за суб'єктами взаємодії з:

– бюджетними органами й організаціями. Доходи за ОВДП обліковуються на рахунках бухгалтерського обліку 6120–6122, 6080, 6096 (фінансовий потік позначений на схемі цифрою 1); зустрічний фінансовий потік, витрати за податком на прибуток, – на рахунках 7900 і групи 741 (2);

– Національним банком України. Доходи за депозитними сертифікатами НБУ обліковуються на рахунках бухгалтерського обліку 6126–6128 (3); зустрічний потік, витрати у зв'язку із залученням коштів за кредитами рефінансування, – на рахунках групи 700 (4);

– ринком зовнішніх кредиторів. Як правило, залучення коштів фіксується на рахунку 7060 (5);

– внутрішнім ринком міжбанківського кредитування. Витрати на залучення ресурсів, у т. ч. від материнських банківських структур, обліковуються на рахунках групи 701 (6); зустрічний потік, доходи від розміщення вільних короткострокових ресурсів, – на рахунках групи 601 (7);

– суб'єктами господарювання та небанківськими фінансовими установами. Витрати на залучення депозитів фіксуються на рахунках груп 702 (8), 707 (10); зустрічний потік, доходи від розміщення кредитних коштів, – 602, 603, 607, 609 (9);

Таблиця 1. Основні статті доходів найбільших банків України за 2018 р., млн грн

Банк	Доходи, всього	Процентні доходи						Комісійні доходи	Результат торговельних операцій	Інші операційні доходи	Інші доходи	Повернення списаних активів
		Загалом	Міжбанківський ринок	Суб'єкти господарювання	Домогосподарства	ОВДП	Депозитні сертифікати НБУ					
По всіх банках	208 478	140 913	2 208	66 000	35 907	29 197	7 497	50 975	5 812	8 424	1 822	532
Приватбанк	51 895	30 770	93	3 203	15 967	11 214	287	19 590	66	1 384	82	3
Ощадбанк	23 399	19 344	174	9 165	1 066	8 006	934	5 308	-1 721	380	84	4
Укрексімбанк	13 141	12 087	129	7 993	59	3 869	37	1 305	-750	439	33	26
Укргазбанк	9 709	8 338	119	4 773	407	2 243	797	965	166	204	34	1
Разом по банках із державним капіталом	98 224	70 601	514	25 134	17 499	25 339	2 110	27 169	-2 240	2 425	233	35
Райффайзен Банк Аваль	14 354	8 866	66	5 867	1 539	897	458	4 586	292	435	54	121
УкрСиббанк	7 629	4 587	235	2 557	1 263	89	443	2 117	421	282	163	60
ОТП Банк	6 012	4 133	79	2 173	1 385	111	376	1 427	321	96	35	0
Креді Агріколь Банк	5 184	3 747	87	2 501	855	138	166	943	405	69	8	12
Спітбанк	2 846	2 311	91	973	2	436	810	203	345	-13	0	0
Прокредит Банк	2 513	2 181	8	2 096	0	0	77	266	6	38	12	10
Кредобанк	2 502	1 846	13	790	829	204	6	576	47	29	4	2
Ідея Банк	1 873	1 645	0	17	1 604	10	13	183	15	26	3	0
ІНГ Банк Україна	1 626	1 434	9	1 141	1	0	283	96	87	8	2	0
Правекс Банк	707	494	13	80	30	99	271	143	13	3	48	7
Піреус Банк МКБ	426	274	2	207	9	25	31	124	13	3	4	7
Дойче Банк ДБУ	310	278	2	215	0	0	62	24	7	0	0	0
Кредитвест Банк	255	203	4	187	0	0	12	30	12	3	6	0
СЕБ Корпоративний Банк	209	185	7	115	0	15	48	11	14	0	0	0
Кредит Європа Банк	157	111	0	107	2	0	1	9	32	0	2	3
БТА Банк	127	50	3	13	4	17	14	8	53	0	13	2
Разом по банках із західним капіталом	46 731	32 343	620	19 038	7 523	2 039	3 071	10 746	2 084	979	353	225

Закінчення табл. 1

Банк	Доходи, всього	Процентні доходи						Комісійні доходи	Результат торговельних операцій	Інші операційні доходи	Інші доходи	Повернення списаних активів
		Загалом	Міжбанківський ринок	Суб'єкти господарювання	Домогосподарства	ОВДП	Депозитні сертифікати НБУ					
Альфа-Банк	11 080	6 866	578	2 577	3 371	239	86	2 670	419	900	168	58
Сбербанк Росії	4 593	3 927	54	3 419	48	0	406	409	155	30	49	22
Укросцбанк	4 393	1 994	25	921	1 010	12	25	924	31	717	727	0
Промінвестбанк	2 249	2 117	13	2 078	15	9	0	234	-287	158	7	20
Банк Форвард	583	434	0	1	425	0	8	60	-20	31	78	1
Разом по банках із російським капіталом	22 898	15 339	671	8 996	4 870	261	526	4 296	297	1 836	1 029	101
ПУМБ	9 141	6 574	131	2 549	2 580	877	437	1 629	386	520	12	20
Південний	3 600	2 368	18	2 146	62	91	51	862	84	280	6	0
ТАСкомбанк	2 983	2 243	33	1 785	309	59	55	582	97	46	12	3
УніверсалБанк	2 660	849	5	161	577	58	20	670	28	1 029	33	52
А-Банк	2 111	1 719	1	22	1 626	0	69	263	28	45	12	44
Банк Кредит Дніпро	1 650	712	4	439	184	16	70	253	163	514	8	0
Банк Восток	1 499	993	18	859	8	1	106	402	41	42	21	0
Мегабанк	1 200	805	1	672	127	5	0	263	-38	161	9	0
Аркада	1 045	108	0	20	72	0	16	931	0	5	1	0
Індустріалбанк	788	476	0	318	9	22	126	181	72	11	43	4
МІБ	787	490	26	293	5	0	166	113	173	10	2	0
Разом по найбільших банках із українським приватним капіталом	27 464	17 336	237	9 264	5 558	1 130	1 117	6 148	1 034	2 664	159	123

Складено за даними Національного банку України (URL: <http://www.bank.gov.ua>).

Таблиця 2. Основні статті витрат найбільших банків України за 2018 р., млн грн

Банк	Витрати, всього	Процентні витрати								Комісійні витрати	Інші операційні витрати	Зарядні адміністративні витрати	Відрахування до резервів	Податок на прибуток
		Залогом	НБУ	Міжбанківський ринок	Суб'єкти господарювання	Депозити бюджетних організацій	Фізичні особи	Міжнародні фінансові організації	Небанківські фінансові установи					
По всіх банках	192 012	67 744	2 188	2 289	19 678	1 862	29 351	8 981	2 030	13 158	17 862	55 485	32 974	4 789
Приватбанк	40 227	14 002	1 697	69	769	450	10 913	0	61	4 402	3 728	10 946	7 159	-9
Ощадбанк	23 267	13 895	110	329	3 275	709	6 081	2 891	254	1 842	3 710	7 432	-3 611	0
Укрексімбанк	12 182	9 842	117	251	2 301	131	1 252	5 319	153	370	1 190	2 025	-1 244	0
Укрзазбанк	8 943	5 156	185	34	2 703	571	1 342	48	251	204	377	2 097	991	117
Разом по банках із державним капіталом	84 662	42 894	2 109	683	9 049	1 861	19 587	8 259	719	6 819	9 006	22 529	3 297	117
Райффайзен Банк Аваль	9 266	1 816	0	40	1 150	1	579	0	39	1 773	860	3 880	-195	1 132
УкрСиббанк	4 971	706	0	2	513	0	115	1	29	523	516	2 687	31	508
ОТП Банк	4 038	1 226	0	4	718	0	419	0	84	265	459	1 271	390	427
Креді Агріколь Банк	3 722	1 417	0	22	1 068	0	164	0	106	228	211	1 273	280	312
Спільбанк	1 431	816	0	1	798	0	0	0	17	32	10	242	20	311
ПроКредит Банк	1 851	1 131	0	15	421	0	324	333	29	39	98	408	17	157
Кредобанк	1 982	541	1	35	116	0	274	11	81	139	265	856	68	112
Ідея Банк	1 536	380	0	0	37	0	296	0	42	51	157	316	557	74
ІНГ Банк Україна	1 115	418	0	13	326	0	0	0	78	104	44	307	130	113
Правекс Банк	844	101	0	0	42	0	38	0	21	48	134	556	15	-10
Піреус Банк МКБ	374	53	0	16	9	0	26	0	2	25	43	226	15	11
Дойче Банк ДБУ	267	142	0	1	113	0	0	0	28	6	24	82	2	11
Кредитвест Банк	191	94	0	10	45	0	13	9	13	5	20	71	-14	15
СЕБ Корпоративний Банк	135	45	0	4	41	0	0	0	0	1	27	46	0	16
Кредит Європа Банк	116	36	0	12	22	0	2	0	0	24	38	37	-20	1
БТА Банк	122	6	0	0	1	0	6	0	0	6	32	96	-18	0
Разом по банках із західним капіталом	31 962	8 930	1	176	5 420	1	2 255	354	571	3 271	2 938	12 353	1 279	3 191

Закінчення табл. 2

Банк	Витрати, всього	Процентні витрати										Комісійні витрати	Інші операційні витрати	Загальні адміністративні витрати	Відрахування до резервів	Податок на прибуток
		Залогом	НБУ	Міжбанківський ринок	Суб'єкти господарювання	Депозити бюджетних організацій	Фізичні особи	Міжнародні фінансові організації	Небанківські фінансові установи							
Альфа-Банк	9 822	3 088	45	74	948	0	1 701	1	125	416	725	3 090	2 187	315		
Сбербанк Росії	12 207	1 146	0	561	194	0	282	0	13	135	685	1 399	8 823	20		
Укрсоцбанк	5 279	935	0	435	123	0	326	3	45	392	741	2 141	775	295		
Промінвестбанк	5 638	514	2	31	150	0	328	0	3	26	269	948	3 880	0		
Банк Форвард	748	239	0	17	0	0	222	0	0	30	152	242	86	0		
Разом по банках із російським капіталом	33 694	5 923	47	1 118	1 415	0	2 858	4	186	998	2 572	7 821	15 750	630		
ПУМБ	7 103	2 450	0	4	1 353	0	812	132	42	475	399	3 006	437	335		
Південний	3 318	1 224	30	103	448	0	467	125	40	274	166	1 180	377	96		
ТАСКОМбанк	2 553	1 143	0	12	332	0	584	2	157	250	183	833	50	95		
Універсал Банк	2 570	387	1	1	70	0	229	0	86	207	438	453	1 085	0		
А-Банк	1 491	449	0	0	22	0	402	0	26	78	154	625	58	126		
Банк Кредит Дніпро	1 879	515	0	0	229	0	274	0	12	106	119	482	657	0		
Банк Восток	1 379	421	0	63	190	0	131	17	7	149	215	527	45	23		
Мегабанк	1 163	622	0	8	157	0	335	89	19	36	94	369	57	-14		
Аркада	1 035	61	0	0	2	0	58	0	1	0	12	946	3	14		
Індустріалбанк	768	174	0	0	49	0	113	0	11	35	115	414	22	8		
МІБ	723	338	0	1	196	0	77	0	40	22	54	139	156	14		
Разом по найбільших банках із українським приватним капіталом	23 981	7 783	31	192	3 047	0	3 482	365	440	1 632	1 950	8 974	2 946	696		

Складено за даними Національного банку України (URL: <http://www.bank.gov.ua>).

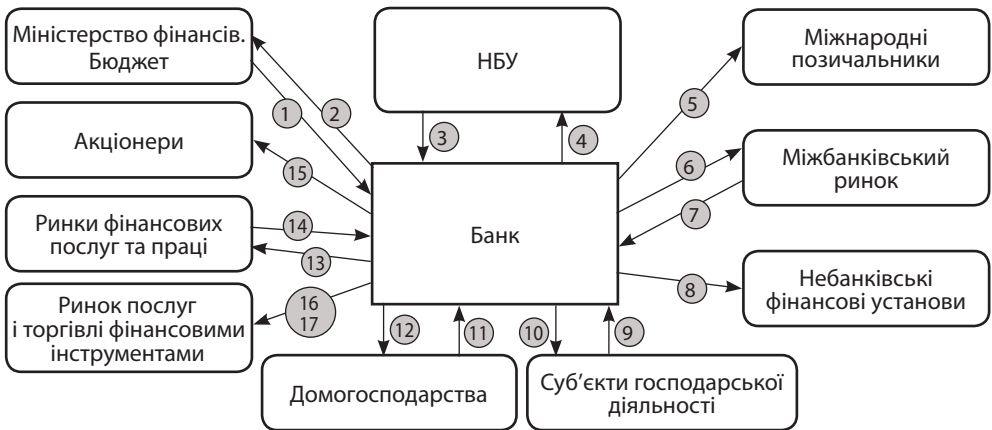

Рис. 2. Схема розподілу фінансових потоків доходів і витрат банківської установи

Побудовано авторами.

- домогосподарствами. Витрати на залучення депозитів обліковуються на рахунках групи 704 (12); зустрічний потік, доходи від розміщення кредитних коштів, – 605, 606, 610, 611 (11);
- ринком з торгівлі валютою та фондовими інструментами. Розраховуються як сальдо на рахунках групи 62 (16);
- відкритим ринком комісійних послуг. Обліковуються як сальдо на рахунках груп 650, 651, 710 (17).

Також банк зазнає витрат на утримання персоналу й банку (13), має інші доходи, включаючи повернення списаних активів (14). У результаті він має операційний прибуток, із якого формує резерви під активні операції та прибуток банку, що розподіляється акціонерами на розвиток установи й виплату дивідендів (15).

У статті фінансова модель банку аналізується крізь призму його чистих фінансових потоків із основними суб'єктами ринку, котрі обчислюються як сальдо між доходами та витратами, зваженими на суму доходів. Запропонована модель вказує на основні ринки (суб'єкти взаємодії), де банк заробляє або витрачає кошти. Відповідно, якщо ціна ресурсів на цьому ринку зростає чи падає, модель вказує на ризики можливої зміни в доходах або витратах, даючи можливість зробити припущення щодо стабільності банку та його бізнес-моделі загалом.

Досвід 2014–2015 рр. показав небезпечність моделі, за котрої банк виступає глобальним позичальником і зазнає витрат на ринку депозитів фізичних осіб, а основний дохід отримує на ринку кредитів юридичних осіб. Ще небезпечнішою є ситуація, коли велика частка портфеля зосереджена в одній галузі, приміром будівництві чи сільському господарстві. Адже потрясіння в промисловій галузі неодмінно веде до збільшення нарахованих, але не отриманих доходів, що позначається на можливості надалі обслуго-

увати свої зобов'язання. Паніка на ринку, скажімо фізичних осіб, додає до виплат за процентами ризику відпливу залучених коштів, погіршуючи фінансовий стан банку. Так, під час кризи 2008 р. банки з великим від'ємним сальдо на ринку міжбанківського кредитування, з огляду на швидкість обігу коштів на ньому, втратили ліквідність першими. Зокрема, тільки-но зазнав дефолту на той момент найбільший Промінвестбанк і в системі зупинилося міжбанківське кредитування, внаслідок ефекту доміно низка банків, котрі залежали від запозичень на цьому ринку (мали від'ємне сальдо за доходами й витратами), втратили ліквідність ("Надра", Укргазбанк, "Київ", Кредитпромбанк та ін.).

Розглянемо фінансові моделі за доходами й витратами найбільших банків України з участю держави в капіталі та порівняємо їх з найкрупнішими вітчизняними банками із західним і приватним капіталом.

Приватбанк має додатне сальдо на ринку юридичних осіб (рис. 3). Безумовно, при поглибленому вивченні треба звернути увагу на нараховані й неотримані проценти. Незважаючи на найбільший депозитний портфель фізичних осіб у вітчизняній банківській системі, баланс банку з урахуванням платежів за наданими кредитами є позитивним. На міжбанківському ринку його портфель збалансований. Приватбанк сплачує НБУ за кредитами рефінансування, має основний процентний заробіток за портфелем ОВДП. За мінімальних доходів від торгівлі фінансовими інструментами одержує чистий комісійний дохід, котрого цілком вистачає на утримання банку. В цілому, за операційним прибутком, досить пристойний результат, якщо не зважати на ризику портфеля нарахованих, але неотриманих доходів.

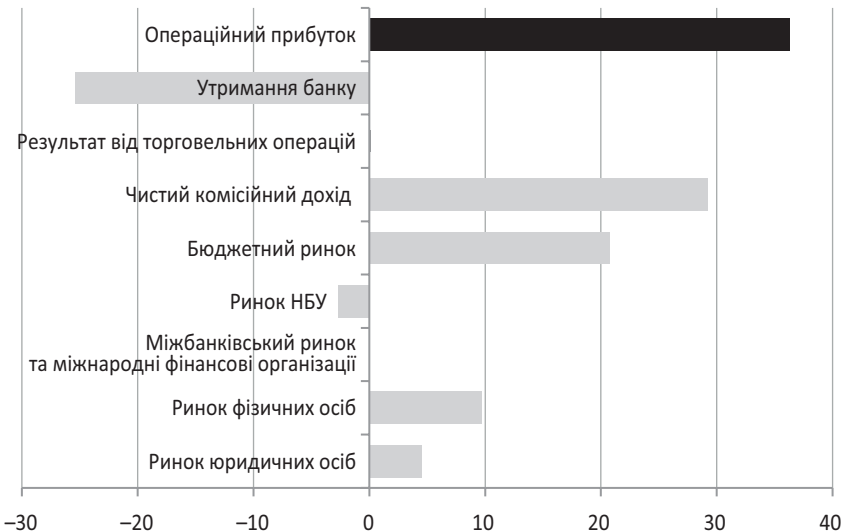

Рис. 3. Фінансова модель Приватбанку за результатами 2018 р., % загальних доходів

Розраховано авторами.

Фінансові моделі *Ощадбанку* (рис. 4) та *Укресімбанку* (рис. 5) є майже ідентичними. Банки заробляють свої доходи на ринку кредитів юридичних осіб, хоча відомо, що їхні портфелі переобтяжені дефолтними позичальниками. Ці кошти вони витрачають на обслуговування портфелів депозитів фізичних осіб і позик на міжнародних ринках (Ощадбанк – 2,9 млрд грн,

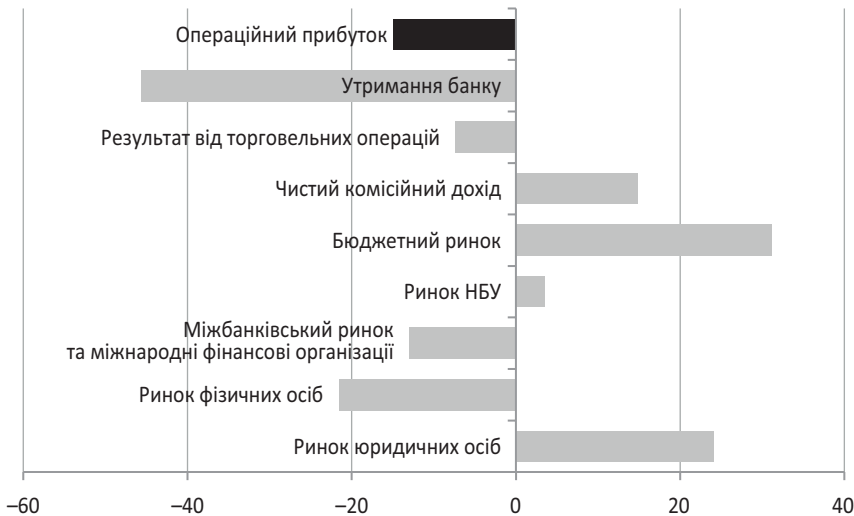

Рис. 4. Фінансова модель Ощадбанку за результатами 2018 р., % загальних доходів

Розраховано авторами.

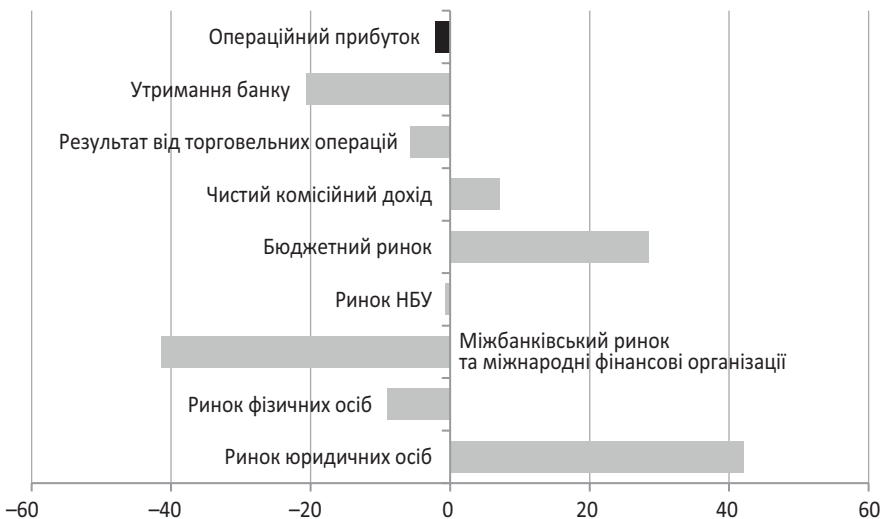

Рис. 5. Фінансова модель Укресімбанку за результатами 2018 р., % загальних доходів

Розраховано авторами.

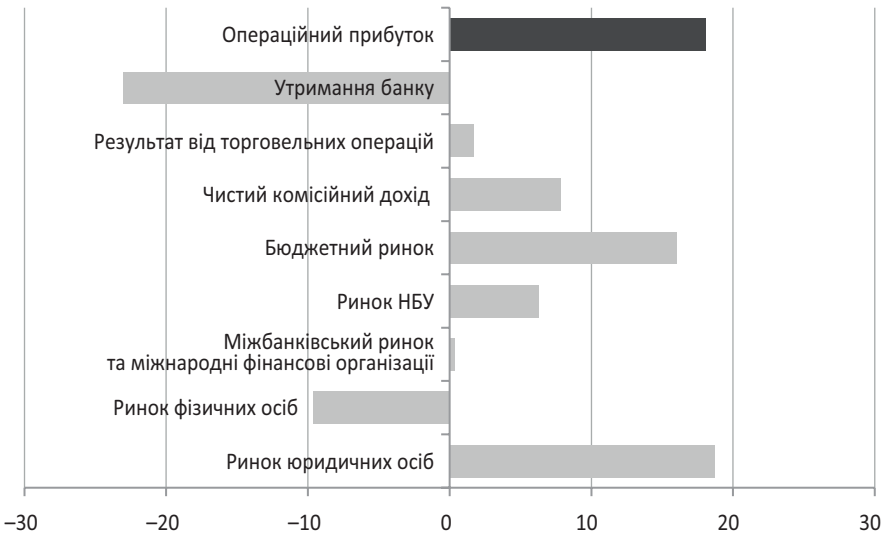

Рис. 6. Фінансова модель Укргазбанку за результатами 2018 р., % загальних доходів

Розраховано авторами.

Укрексімбанк – 5,3 млрд грн). Обидва банки заробляють на ринку ОВДП та депозитних сертифікатах НБУ, хоча Укрексімбанк зазнав певних витрат за кредитами рефінансування. Зниження облікової ставки НБУ, котре може спричинити зменшення доходів від розміщення депозитних сертифікатів НБУ й урядових цінних паперів, здатне істотно погіршити фінансовий стан банків. Чистого комісійного доходу не вистачає на утримання цих двох банків, що у 2019 р. буде аргументом на користь скорочення мережі та персоналу. Внаслідок перекошу валютних запозичень і працюючих активів за рахунок зміцнення гривні (на 1,5 % у 2018 р., січень до січня) Ощадбанк та Укрексімбанк мають від’ємний результат за торговельними операціями.

Укргазбанк заробляє переважно на ринку кредитування юридичних осіб (рис. 6). Майже такі само доходи він має на ринку ОВДП. Ресурсною базою, де банк витрачає гроші, є домогосподарства. Крім того, він заробляє за рахунок розміщення депозитних сертифікатів НБУ й міжбанківського кредитування. Має додатний чистий комісійний дохід і результат від торговельних операцій із урахуванням переоцінки від річної ревальвації гривні, а також у цілому позитивний операційний результат, який треба коригувати на нараховані та неотримані доходи. За такої фінансової моделі Уряд може розраховувати на залучення до участі в капіталі Укргазбанку іноземного інвестора за моделлю згідно зі Стратегією розвитку банків з участю держави [2].

На рис. 7 зображено інтегровану модель фінансових потоків 16 банків із західним капіталом (див. табл. 1, 2). Ці банки мають збалансовані фінансові потоки з ринком домогосподарств і корпоративним сектором, трохи кредитують міжбанківський ринок, а також вкладають вільні кошти в депозитні

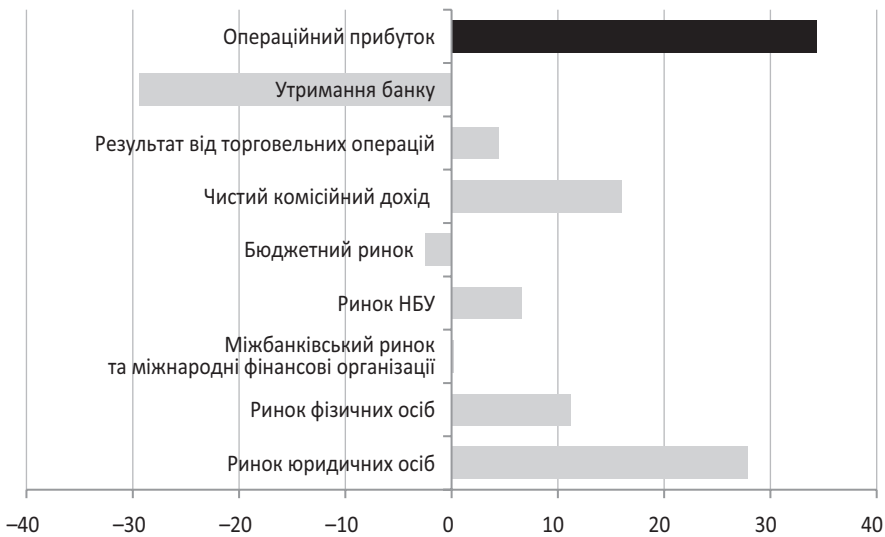

Рис. 7. Інтегрована фінансова модель 16 банків із західним капіталом, % загальних доходів

Розраховано авторами.

сертифікати НБУ. Вони майже не працюють із ринком державних запозичень ОВДП (за рейтингом міжнародних фінансових агенцій на цьому ринку їм потрібно формувати багато резервів). Саме ці банки у 2018 р. забезпечили дві третини податків до бюджету від банківської системи (див. табл. 2). Додатного чистого комісійного доходу та результату від торговельних операцій практично вистачає на утримання таких банків, що робить їхню фінансову модель стійкою. Операційний дохід перевищує 33 % загального обсягу доходів. Отже, фінансова модель групи банків із західним капіталом є життєздатною, збалансованою за ринками надання фінансових послуг.

Інтегрована фінансова модель 12 найбільших банків із українським приватним капіталом (рис. 8) показує, що основний заробіток вони мають на ринку юридичних осіб, за котрими, як правило, стоять відповідні промислово-фінансові групи. Ці банки одержують доходи від домогосподарств, ресурсну підтримку – від міжбанківського ринку. Вони заробляють як на портфелі ОВДП, доходи від котрого врівноважують бюджетні видатки, так і на депозитних сертифікатах НБУ. Чистий комісійний і торговельний дохід не покриває видатки на утримання. Тут діє ефект масштабу бізнесу: чим більший банк, тим менша частка витрат на його утримання. Банки з приватним капіталом мають позитивний операційний прибуток, але він у процентному відношенні нижчий, ніж у банків із іноземним капіталом.

Основні результати найбільших банків відображено в табл. 3. На банки з участю держави в капіталі припадає 13,6 млрд грн задекларованих прибутків банківської системи, банки з іноземним капіталом (16 установ) – 14,8 млрд грн. Банки з державним російським капіталом (3 установи) заде-

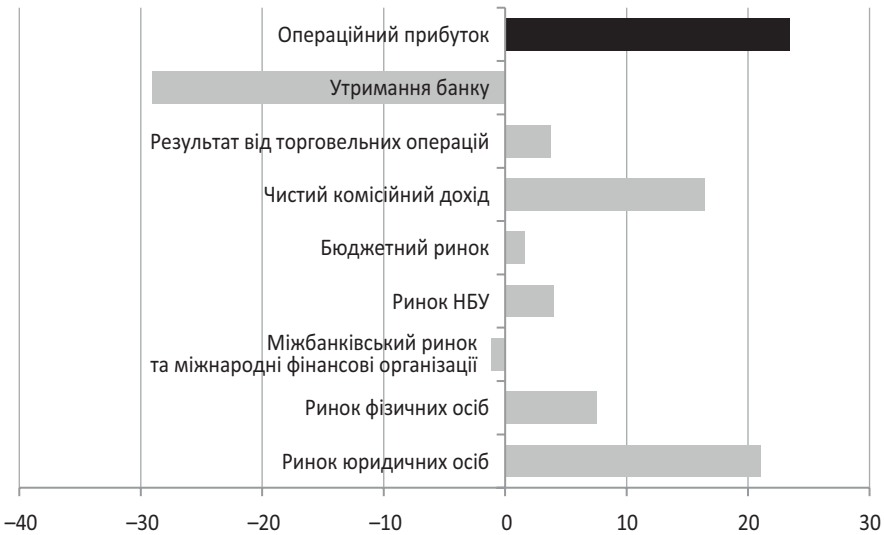

Рис. 8. Інтегрована фінансова модель 12 найбільших банків із приватним капіталом, % загальних доходів

Розраховано авторами.

кларували 11,8 млрд грн збитків без урахування втрат ВТБ Банку, що здав банківську ліцензію наприкінці 2018 р. Сумарно банки з українським приватним капіталом отримали 4,2 млрд прибутків, при цьому вісім із них зазнали збитків. За результатами 2018 р. банківська система України в цілому вийшла із системної кризи. Крім того, нівельовано ризик погіршення її фінансового стану внаслідок націоналізації Приватбанку. За посткризовий період банки із західним капіталом відрегулювали свої фінансові моделі та почуваються на ринку досить упевнено. Збитків у 2018 р. зазнали банки з державним російським капіталом, що пов'язано з геополітичними факторами. Альфа-Банк, котрий позиціонується на українському ринку як російський, за фінансовою моделлю більше схожий на банк із західним капіталом, ніж із державним російським. Великі банки з українським приватним капіталом у 2018 р. стабілізували свої фінансові потоки, натомість малі обтяжені обов'язком наростити статутний капітал до 300 млн грн до середини 2020 р., що в сучасних умовах розвитку економіки зробити дуже важко.

У 2018 р. витрати бюджету на підтримку капіталізації банків з участю держави в капіталі істотно скоротилися, крім Ощадбанку. Сумарно в статутні капітали цих банків вкладено 307,8 млрд грн. За час свого існування вони накопичили чималі збитки. Значних втрат зазнали й банки з російським капіталом, тимчасом як банки із західним капіталом і найбільші банки з українським приватним капіталом отримали інтегрований прибуток. Загалом по банківській системі прибутковість статутного капіталу за 2018 р. становила 4,65 %. Приватбанк одержав 11,7 млрд грн прибутку (статутний

Таблиця 3. Порівняння фінансових результатів найбільших банків України за 2017 і 2018 рр.

Банк	Фінансовий результат				Усього резервів						
	2017		2018		На 01.01.2018		На 01.01.2019		Зростання, %	2018	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%		ROA, %	ROE, %
По всіх банках	-24 402	100,0	21 726	100,0	-512 180	100,0	-550 329	100,0	7,4	2,86	4,65
Приватбанк	-22 966	94,1	11 668	53,7	-232 654	45,4	-243 210	44,2	4,5	6,20	5,66
Ощадбанк	559	-2,3	132	0,6	-61 639	12,0	-72 655	13,2	17,9	0,14	0,27
Укресімбанк	929	-3,8	958	4,4	-53 831	10,5	-70 333	12,8	30,7	1,81	2,47
Укргазбанк	624	-2,6	766	3,5	-10 831	2,1	-10 005	1,8	-7,6	2,15	5,75
Разом по банках із державним капіталом	-20 849	-	13 561	62,4	-358 956	70,1	-396 204	72,0	10,4	3,64	4,41
Райффайзен Банк Аваль	4 469	-18,3	5 088	23,4	-7 139	1,4	-4 517	0,8	-36,7	9,86	82,68
УкрСиббанк	1 467	-6,0	2 658	12,2	-6 476	1,3	-3 817	0,7	-41,1	9,75	52,43
ОТП Банк	918	-3,8	1 974	9,1	-6 104	1,2	-5 720	1,0	-6,3	9,41	31,92
Креді Агріколь Банк	1 110	-4,5	1 463	6,7	-2 379	0,5	-2 339	0,4	-1,7	7,95	119,60
Спітбанк	1 008	-4,1	1 415	6,5	-90	0	-64	0	-28,4	13,92	707,31
ПроКредит Банк	487	-2,0	662	3,0	-552	0,1	-505	0,1	-8,4	7,35	60,59
Кредобанк	402	-1,6	520	2,4	-863	0,2	-686	0,1	-20,5	5,66	23,14
ІНГ Банк Україна	200	-0,8	511	2,4	-595	0,1	-700	0,1	17,6	8,73	69,87
Правекс Банк	-110	0,5	-137	-0,6	-28	0	-70	0	152,2	-5,11	-14,03
Ідея Банк	139	-0,6	336	1,5	-761	0,1	-1 519	0,3	99,6	5,13	112,56
Дойче Банк ДБУ	38	-0,2	43	0,2	0	0	-3	0	781,0	4,24	14,25
Піреус Банк МКБ	30	-0,1	51	0,2	-348	0,1	-58	0	-83,3	3,17	2,03
СЕБ Корпоративний Банк	32	-0,1	74	0,3	0	0	-1	0	-	9,84	24,75
Кредитвест Банк	40	-0,2	64	0,3	-6	0	-12	0	106,0	7,21	20,89
Кредит Європа Банк	152	-0,6	41	0,2	-160	0	-183	0	14,2	6,83	16,17
БТА Банк	-563	2,3	5	0	-415	0,1	-53	0	-87,1	0,61	0,33
Разом по банках із західним капіталом	9 819	-40,2	14 769	68,0	-25 915	5,1	-20 248	3,7	-21,9	8,82	50,28

Закінчення табл. 3

Банк	Фінансовий результат				Усього резервів						
	2017		2018		На 01.01.2018		На 01.01.2019		Зростання, %	2018	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%		ROA, %	ROE, %
Альфа-Банк	655	-2,7	1 258	5,8	-8 479	1,7	-9 206	1,7	8,6	3,13	10,33
Сбербанк Росії	132	-0,5	-7 614	-35,0	-20 495	4,0	-36 602	6,7	78,6	-36,68	-36,67
Укросоцбанк	-3 095	12,7	-886	-4,1	-29 053	5,7	-26 136	4,7	-10,0	-5,16	-5,35
Промінвестбанк	-7 656	31,4	-3 389	-15,6	-31 050	6,1	-37 504	6,8	20,8	-31,89	-6,66
Банк Форвард	-639	2,6	-165	-0,8	-802	0,2	-771	0,1	-3,9	-6,53	-14,32
Разом по банках із російським капіталом	-10 603	43,5	-10 796	-	-89 879	17,5	-110 219	20,0	22,6	-11,83	-10,63
ПУМБ	786	-3,2	2 038	9,4	-8 100	1,6	-9 402	1,7	16,1	6,06	61,85
Південний	82	-0,3	282	1,3	-1 648	0,3	-1 868	0,3	13,4	2,10	21,08
ТАСкомбанк	153	-0,6	429	2,0	-822	0,2	-1 073	0,2	30,6	3,98	37,23
Банк Кредит Дніпро	-446	1,8	-229	-1,1	-2 608	0,5	-2 961	0,5	13,5	-4,10	-8,41
Мегабанк	77	-0,3	36	0,2	-553	0,1	-647	0,1	17,1	0,81	5,86
Банк Восток	83	-0,3	120	0,6	-234	0	-260	0	11,2	2,18	22,94
МІБ	76	-0,3	64	0,3	-491	0,1	-798	0,1	62,6	2,10	23,36
Універсал Банк	99	-0,4	91	0,4	-1 075	0,2	-2 098	0,4	95,1	1,27	2,92
ІндустріалБанк	6	0	21	0,1	-410	0,1	-451	0,1	10,0	0,81	2,41
МТБ Банк	76	-0,3	21	0,1	-456	0,1	-194	0	-57,4	0,79	3,28
А-Банк	298	-1,2	620	2,9	-959	0,2	-532	0,1	-44,5	8,15	191,98
Банк інвестицій та заощаджень	9	0	10	0	-307	0,1	-382	0,1	24,4	0,39	2,06
Разом по найбільших банках із українським приватним капіталом	1 300	-5,3	3 503	16,1	-17 661	3,4	-20 665	3,8	17,0	3,54	22,84

Примітка. ROA (return on assets) – коефіцієнт рентабельності активів; ROE (return on equity) – коефіцієнт рентабельності власного капіталу.

Складено за даними Національного банку України (URL: <http://www.bank.gov.ua>).

капітал – 206,1 млрд грн, рентабельність капіталу – 5,66 %); Ощадбанк – 131,8 млн грн (статутний капітал – 49,5 млрд грн, рентабельність капіталу – 0,27 %); Укрексімбанк – 958,5 млн грн (статутний капітал – 38,7 млрд грн, рентабельність капіталу – 2,47 %); Укргазбанк – 766,1 млн грн (статутний капітал – 13,3 млрд грн, рентабельність капіталу – 5,75 %). Разом із тим банки із західним капіталом принесли акціонерам у середньому 50,28 % на вкладений капітал (див. табл. 3). Наведені цифри красномовно вказують на необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності державних інвестицій у банківський бізнес.

Одним із ключових економічних показників банківської діяльності є спред, що характеризує різницю між вартістю розміщених активів, які приносять дохід банку, та вартістю залучених зобов'язань, за котрими він зазнає витрат. У теорії прийнятним вважається спред на рівні 4 %, чого вистачає на утримання персоналу та інші потреби банку. Процеси злиття й поглинання банків мають на меті оптимізацію витрат за рахунок збільшення масштабів бізнесу. На рис. 9 показано динаміку спреду контрольної групи банків, що дає можливість оцінити якість менеджменту банків з участю держави в капіталі. Як бачимо, спред провідних банків (Райффайзен Банку Аваль, УкрСиббанку, ОТП Банку, ПУМБ, Альфа-Банку, Креді Агріколь Банку) перевищує 6 %. Помітно поліпшився показник Ощадбанку, що пов'язано зі збільшенням урядових виплат через нього широким верствам населення. Спред Сбербанку Росії й Укргазбанку зберігається на рівні 3–4 %. Приватбанк підвищив свій показник з від'ємного значення до 2 %. А спред Укрексімбанку свідчить про необхідність істотного вдосконалення бізнес-процедур і моделі функціонування.

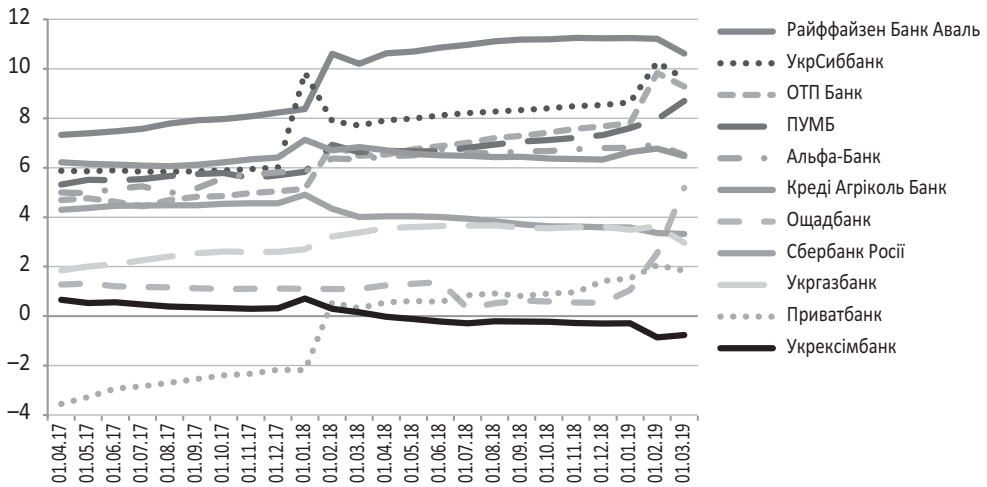

Рис. 9. Динаміка спреду банків з участю держави та провідних банків із західним і приватним капіталом протягом 2017–2019 рр., %

Побудовано за даними Національного банку України (URL: <http://www.bank.gov.ua>).

На підставі викладеного доходимо таких висновків:

1. За підсумками роботи у 2018 р. банківська система отримала 21,7 млрд грн чистого прибутку після чотирьох років збиткової діяльності. 64 банки набули 34,4 млрд грн, а 13 банків показали від'ємний фінансовий результат у обсязі 12,7 млрд грн. Отже, банківська система вперше за останніх п'ять років одержала прибуток, провівши "очищення" своїх балансів за вимогами регулятора.

2. Банки з участю держави в капіталі домінують у основних сегментах банківського бізнесу. Їхня частка в системі становить: за чистими активами – 54,7 %; за кредитами юридичних осіб – 38,8, фізичних осіб – 30,4; за портфелем ОВДП – 89,9; за зобов'язаннями – 56,4; за коштами суб'єктів господарювання – 41,9, фізичних осіб – 62,8; за власним капіталом – 41,4; за доходами – 48,1; за витратами – 46,3; за фінансовим результатом – 62,4 %. На ці банки припадає 13,6 млрд грн. Зокрема, Приватбанк одержав 11,7 млрд грн прибутку, Ощадбанк – 131,8 млн грн, Укресімбанк – 958,5 млн грн, Укргазбанк – 766,1 млн грн. Водночас рентабельність банків із західним капіталом, які мають розвинену мережу філій та схожі за бізнес-моделлю на банки з участю держави в капіталі, у 2018 р. сягала: Райффайзен Банк Аваль – 82,7 %, УкрСиббанк – 52,4, ОТП Банк – 31,9, Креді Агріколь Банк – 119,6 %. Отже, корпоративне управління банків з участю держави в капіталі потребує вдосконалення.

3. Доходи банківської системи за ОВДП у 2018 р. становили 29,2 млрд грн (із них на банки з участю держави припадало 25,3 млрд грн, або 86,8 %); за депозитними сертифікатами НБУ – 7,5 млрд грн (із них на банки з участю держави припадало 2,1 млрд грн, або 28,1 %; на банки з іноземним капіталом – 3,6 млрд грн, або 48 %). Таким чином, банки з участю держави в капіталі 27,9 % доходів отримували від кредитування держсектору. Регулятор підтримував їх прибутковість у 2018 р. за рахунок високої облікової ставки, яка має вплив на інші фінансові інструменти.

4. Одним із ключових економічних показників банківської діяльності є спред. За результатами 2018 р. цей показник для банків із іноземним капіталом перевищував 6 %, а для банків з участю держави коливався від від'ємного значення до 3–4 %.

5. Частка проблемних, або непрацюючих, кредитів у балансах банків з участю держави в капіталі у 2018 р. зменшилася із 71,1 до 67,9 % портфеля банків. Закон України "Про фінансову реструктуризацію" від 14.06.2016 № 1414-VIII не забезпечив очікуваних результатів. Його обмежене використання на практиці не створило умов для комплексного розв'язання проблеми. З 2015 р. одним із пріоритетних напрямів роботи Міністерства фінансів України визначено розроблення й запровадження підходів для роботи з такими кредитами з метою зменшення тиску на баланси банків державного сектору, максимізації їхньої залишкової вартості. Для таких банків порівняно з банками приватного сектору істотно обмежений інструментарій роботи з проблемними кредитами в частині продажу прав вимоги за ними з дисконтом, що унеможливує очищення від них балансу. Натомість проб-

лемний актив (навіть той, щодо якого було проведено фінансову реструктуризацію) обліковується, потребує резервування, обслуговування та й надалі генерує збитки, що лягають на плечі держави. Таким чином, на нашу думку, Мінфіну потрібно максимально сфокусуватися на напрацюванні інструментарію для врегулювання зазначеної проблеми, практичне впровадження котрого в найближчій перспективі сприятиме підвищенню ефективності роботи з непрацюючими кредитами в банках держсектору, а отже, їх інвестиційної привабливості.

6. Система управління банками з участю держави в капіталі потребує вдосконалення. Хоча фінансові результати 2018 р. є обнадійливими, адже державні банки вийшли на прибуткову діяльність, якість цих результатів не може бути задовільною.

7. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки [1] передбачає залучення іноземних інвесторів у капітали банків. Найбільш підготовленим до цього є Укргазбанк.

8. У 2018 р. ВВП України зріс на 3,3 %, що не було підтримано відповідним збільшенням кредитного портфеля банків. Зазначене вказує насамперед на те, що промислово-фінансові групи, які контролюють сировинний експорт України, кредитуються в банківських системах інших юрисдикцій. Це небезпечно, оскільки заставою в таких операціях виступають майбутня валютна виручка (що зменшує пропозицію на внутрішньому ринку) або основні фонди національних підприємств за непрозорими схемами контролю нерухомості. Особливо небезпечно те, що малий і середній бізнес почав залучати ресурси з тіншового ринку, а це посилює тіншовий обіг та, відповідно, скорочує податкові надходження.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>.
2. Засади стратегічного реформування банківського сектору / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-pidtrimav-onovleni-zasadi-strategichnogo-reformuvannya-derzhavnogo-bankivskogo-sektoru>.
3. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції : у 2 т. Т. 2 / за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко ; ДНУ “Акад. фін. упр.”. Київ, 2014. 784 с.
4. Любіч О. О., Бортніков Г. П., Панасенко Г. О. Аналіз бізнес-моделі державних банків в Україні. *Фінанси України*. 2016. № 10. С. 7–38.
5. Системна криза банківського сектору України і стратегія її подолання : монографія / за заг. ред. С. М. Аржевітіна, Т. Є. Унковської. Київ : КНЕУ, 2017. 182 с.
6. Дробязко А. О., Беспалий С. Б. Роль банків з участю держави в капіталі у розвитку реального сектору економіки України. *Фінанси України*. 2018. № 11. С. 76–105.
7. Дробязко А. О., Любіч О. О., Свистун А. О. Аналіз розвитку банківського бізнесу в Україні в першій половині 2017 року. *Фінанси України*. 2017. № 8. С. 95–115.
8. Дробязко А. О., Любіч О. О. Застосування методів кластеризації до прогнозування фінансової стійкості банків. *Математичне моделювання в економіці*. 2015. № 1. С. 92–104.
9. Droblyazko A., Krysovaty A., Fedosov V. Paradigm of the Development of Banking Infrastructure of Ukraine. *Journal of Global Economy Review*. 2015. Vol. 1, No. 4. P. 4–14.

10. Діяльність банків за участю держави в капіталі у 2014 році / С. С. Гасанов, О. О. Любич, Г. П. Бортніков. Київ : ДННУ “Академія фінансового управління”, 2014. 49 с. URL: http://www.afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=459&num=4.

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *On approving the Strategy for reforming the public finance management system for 2017–2020* (Decree No. 142-p, February 8). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80> [in Ukrainian].
2. Cabinet of Ministers of Ukraine. (n. d.). *Principles of strategic reform of the banking sector*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-pidtrimav-onovleni-zasadi-strategichnogo-reformuvannya-derzhavnogo-bankivskogo-sektoru> [in Ukrainian].
3. Shlapak, O. V., Iefymenko, T. I. (Eds.). (2014). *Modernization of the financial system of Ukraine in the process of European integration* (Vol. 2). Kyiv: DNNU “Akademiia finansovoho upravlinnia” [in Ukrainian].
4. Liubich, O. O., Bortnikov, H. P., & Panasenko, H. O. (2016). Analysis business model of state banks in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 10, 7–38 [in Ukrainian].
5. Arzhevitin, S. M., Unkovska, T. Ye. (Eds.). (2017). *Systemic crisis of the banking sector of Ukraine and the strategy of overcoming it*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
6. Drobiazko, A. O., Bepalyi, S. B. (2018). The role of banks with state capital in the development of the real sector of economy of Ukraine. *Finance of Ukraine*, 11, 76–105 [in Ukrainian].
7. Drobiazko, A. O., Liubich, O. O., & Svystun, A. O. (2017). Analysis of banking business development in Ukraine in the first half of 2017. *Finance of Ukraine*, 8, 95–115 [in Ukrainian].
8. Drobiazko, A. O., Liubich, O. O. (2015). Application of clusterization methods to predict financial stability of banks. *Mathematical modeling in economy*, 1, 92–104 [in Ukrainian].
9. Drobyazko, A., Krysovaty, A., & Fedosov, V. (2015). Paradigm of the Development of Banking Infrastructure of Ukraine. *Journal of Global Economy Review*, Vol. 1, No. 4, 4–14.
10. Gasanov, S. S., Liubich, O. O., & Bortnikov, H. P. (2014). *Activities of banks with participation of the state in capital in 2014*. Kyiv: DNNU “Akademiia finansovoho upravlinnia”. Retrieved from http://www.afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=459&num=4 [in Ukrainian].